تمرین اول درس ریزپردازنده و زبان اسمبلی

نگار موقتیان، ۹۸۳۱۰۶۲

١.

صفات قابل استفاده برای directive AREA به شرح زیر میباشند:

- ❖ READWRITE: مشخص می کند که این محدوده ممکن است خوانده شده یا چیزی در آن نوشته شود.
 تمام قسمتهایی از برنامه که با صفت READWRITE مشخص شدهاند توسط Linker در حافظه SRAM و در مجاورت هم قرار خواهند گرفت.
- ❖ CODE: مشخص می کند که دستورات در این محدوده قرار خواهند گرفت. به صورت پیش فرض محدوده ای که با این صفت مشخص می شود به صورت READLONY می باشد.
- ❖ DATA: مشخص می کند که دادهها، و نه دستورات، در این محدوده قرار خواهند گرفت. به صورت READWRITE می باشد.
 پیش فرض محدودهای که با این صفت مشخص می شود به صورت READWRITE می باشد.
- ❖ ALIGN=expression نواحی با یک مرز ۴ بایتی align شدهاند. با استفاده از این ALIGN=expression میتواند عدد دستور ناحیهٔ فوق با یک مرز 2expression بایتی align خواهد شد که در آن expression میتواند عدد صحیحی میان ۲ تا ۳۱ باشد.
- ❖ COMDEF: برای تعریف نواحی مشتر کی به کار می رود که می توانند حاوی داده یا دستورات باشند. این محدوده باید دقیقاً مشابه با هر محدودهٔ دیگر با همین نام که در source file های دیگر نوشته شدهاند تعریف شود. این نواحی مشابه توسط Linker در یک قسمت مشترک از حافظه قرار می گیرند.
- ❖ COMMON: یک محدوده مشترک برای نگهداری دادههاست. در این قسمت نباید هیچ دستور یا دادهای نوشته شود و توسط Linker به صفر مقداردهی می شود. مانند قسمت قبل این محدودههای مشترک با نام یکسان توسط Linker در یک قسمت مشترک از حافظه نگهداری می شوند، اما اینبار نیازی نیست که اندازهٔ آنها یکسان باشد و به اندازهٔ بزرگترین آنها حافظه به این نواحی تخصیص داده می شود.

- Thumb و ARM و interwork: مشخص می کند که این محدوده برای نوشتن ترکیبی از دستورات ARM و Interwork: درکه یک instruction set (که یک که توسط ARM یشتیبانی می شوند است) استفاده خواهد شد.
- ❖ NOINIT: مشخص می کند که این محدوده حاوی دادههایی است که با صفر مقداردهی شدهاند. بنابراین
 تنها حاوی directive هایی است که برای رزور کردن حافظه، بدون مقداردهی اولیه، استفاده می شوند.
- ❖ PIC: مشخص می کند که دستورات این ناحیه مستقل از موقعیت (position-independent) هستند، بنابراین می توانند در هر آدرسی بدون نیاز به تغییر اجرا شوند.

۲.

برنامهٔ داده شده را خط به خط بررسی می کنیم.

LDR R1, =0x11121314

در خط اول برنامه مقدار 0x11121314 توسط شبیه دستور LDR درون رجیستر R1 ذخیره می شود.

LDR R2, =0x40000

در خط دوم برنامه نیز مقدار 0x40000 توسط شبیه دستور LDR درون رجیستر R2 ذخیره می شود.

STR R1, [R2]

پس از آن توسط دستور STR مقدار درون رجیستر R1 که برابر است با 0x11121314 درون خانهای از حافظه که R2 به آن اشاره می کند (یعنی خانهٔ شماره 0x40000 حافظه) قرار می گیرد.

LDRB R3, [R2]

در نهایت نیز توسط دستور LDRB یک بایت از خانهای از حافظه که R2 به آن اشاره می کند (یعنی خانهٔ شماره 0x40000 حافظه) درون رجیستر R3 ذخیره می شود.

پس از انجام این عملیات خانههای حافظه شکل زیر را خواهند داشت:

0x11	0x40003
0x12	0x40002
0x13	0x40001
0x14	0x40000

بنابراین مقدار درون خانهٔ 0x40000 حافظه برابر با 0x14 و مقدار درون رجیستر 0x14 برابر با 0x00000014 خواهد بود.

ابتدا بررسی می کنیم که به طور کلی حافظه های SRAM و EEPROM چه ویژگی هایی دارند.

حافظههای SRAM دادهها را در مدارهایی دارای latch، یا در انواع ساده تر، ترانزیستورهایی که به شیوه ای خاص به یکدیگر متصل شده اند نگهداری می کنند. بنابراین بدیهیست که داده های ذخیره شده در آنها با قطع شدن تغذیهٔ مدار از دست می رود. از طرفی آپدیت کردن و خواندن این داده ها به سادگی و با سرعت بسیار بالایی قابل انجام است.

در مقابل EEPROM یک حافظهٔ غیرفرآر و read-only است که برای تغییر دادن دادههای آن نیاز به اعمال جریان الکتریکی (بالاتر از حد معمول) برای پاک کردن دادههای ذخیره شده و نوشتن دوبارهٔ دادهها داریم. بنابراین آپدیت کردن دادهها در آن زمانبر است و نمی تواند به صورت مکرر انجام شود.

در نتیجه می توان گفت نوشتن داده بر EEPROM زمان و انرژی زیادی می برد، به علاوه این حافظه در طول زمان با نوشتن زیاد بر روی آن دچار فرسودگی می شود. بنابراین برای ذخیره سازی دادههایی که مدام می خواهیم مقدار آنها را تغییر دهیم (مانند متغیرهای برنامه) به SRAM نیاز داریم که سریع است و محدودیتی برای تعداد دفعات آپدیت شدن ندارد. در عوض حافظه های SRAM به نسبت قیمت بالایی دارند و فرار هستند. بنابراین برای داده هایی که آنها را به ندرت آپدیت می کنیم و نیاز داریم که با خاموش شدن سیستم هم آنها را از دست ندهیم (مانند تنظیمات کاربر) استفاده از EEPROM ارجحیت دارد.

۴. با توجه به قطعه کد داده شده دادهها به صورت زیر در حافظه قرار خواهند گرفت.

0x02000000	01	00	00	00	01	00	00	00
0x02000008	01	00	00	00	00	02	00	00

۵.

طبق جدول اعداد ASCII، عدد داده شده (69) مربوط به کاراکتر 'E' بوده و لذا میتوان آن را برابر با عدد ۱۴ در نظر گرفت. بنابراین خواهیم داشت:

 $(0100\ 0101)_{ASCII} = (14)_{DEC} = (0000\ 0001\ 0000\ 0100)_{unpacked\ BCD} = (0001\ 0100)_{packed\ BCD}$

در این برنامه فاکتوریل با استفاده از یک حلقه حساب شده است.

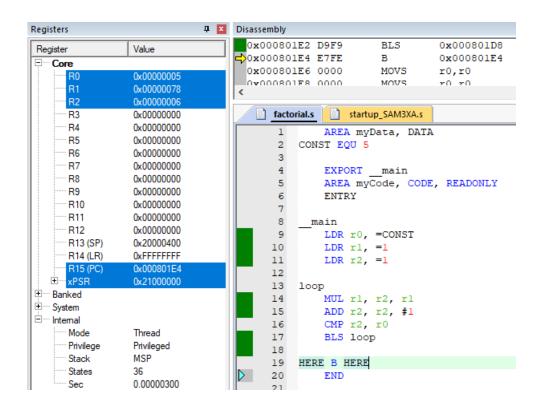
ابتدا یک مقدار ثابت که میخواهیم فاکتوریل آن را حساب کنیم تعریف کرده و در رجیستر R0 ذخیره میکنیم. R2 همچنین رجیسترهای R1 و R2 را با مقدار اولیه ۱ مقداردهی می کنیم. R1 نتیجهٔ نهایی را ذخیره کرده و R2 نقش شمارندهٔ حلقه را خواهد داشت (که از ۱ تا مقدار ثابتی که میخواهیم فاکتوریل آن را حساب کنیم تغییر میکند).

حال در هر مرحله نتیجهٔ مرحلهٔ قبل (R1) را در شمارندهٔ حلقه (R2) ضرب کرده و به عنوان نتیجهٔ این مرحله ذخیره می کنیم. با این کار با خارج شدن از حلقه، نتیجهٔ نهایی درون رجیستر R1 خواهد بود.

```
factorial.s
           startup_SAM3XA.s
          AREA myData, DATA
     CONST EQU 5
   3
   4
          EXPORT main
          AREA myCode, CODE, READONLY
   5
   6
          ENTRY
   7
   8
       main
          LDR r0, =CONST
   9
  10
          LDR rl, =1
          LDR r2, =1
  11
  12
  13
      loop
  14
          MUL rl, r2, rl
          ADD r2, r2, #1
  15
          CMP r2, r0
  16
  17
          BLS loop
  18
      HERE B HERE
  19
  20
          END
  21
```

خروجی برنامه به ازای مقدار ثابت ۵ به صورت زیر خواهد بود.

 $(78)_{16} = 7 \times 16 + 8 = 120 = 5!$

.

* برای اینکه بتوانیم در این برنامه مقادیر آرایهٔ داده شده را بخوانیم ابتدا یک فایل با پسوند ini. ساخته شدهاست که در آن دستور زیر وجود دارد:

MAP 0x4000D00, 0x4000FFF READ WRITE EXEC

این فایل به تنظیمات دیباگر Keil اضافه شدهاست تا در هر شبیهسازی دسترسی خواندن، نوشتن و اجرای این قسمت از حافظه داشته باشیم.

در برنامهٔ نوشته شده ابتدا یک مقدار ثابت (که مقداریست که قرار است با عناصر آرایه مقایسه شود)، آدرس ابتدای آرایه و آدرس انتهای آرایه را تعریف می کنیم.

سپس در رجیستر R0 مقدار ثابت تعریف شده، در رجیستر R1 عدد صفر (در نهایت نتیجهٔ نهایی در این رجیستر قرار خواهد گرفت)، در رجیستر R2 آدرس شروع آرایه (این رجیستر به عنوان شمارندهٔ حلقه نیز عمل خواهد کرد و در هر مرحله آدرس خانهای از حافظه که در حال بررسی آن هستیم را در خود ذخیره می کند) و در رجیستر R3 آدرس پایان آرایه را قرار می دهیم.

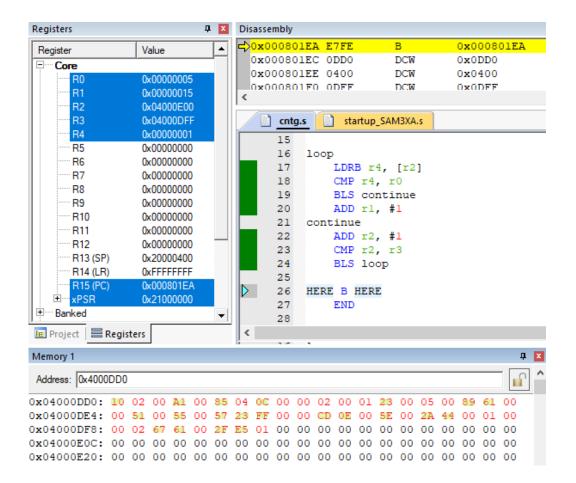
حال در یک حلقه تمام اعضاء آرایه را بررسی می کنیم. به این صورت که یک بایت خانهای از حافظه که آدرس آن برابر با R2 است را در یک رجیستر موقت (R4) لود می کنیم و آن را با مقدار ثابتی که داشتیم (R0) مقایسه می کنیم. اگر R4 از R0 بزرگ تر بود مقدار R1 را یکی افزایش می دهیم و اگر نه ادامه می دهیم که به پایان آرایه برسیم.

در نهایت با پایان حلقه تعداد اعداد بزرگتر از ثابت در R1 قرار خواهد گرفت.

```
cntg.s startup_SAM3XA.s
          AREA myData, DATA
   2 CONST EQU 5
   3 ASTART EQU 0x4000DD0
   4 AEND EQU 0x4000DFF
   5
   6
          EXPORT main
   7
          AREA myCode, CODE, READONLY
   8
   9
       main
  10
          LDR r0, =CONST
  11
  12
          LDR rl, =0
  13
          LDR r2, =ASTART
  14
          LDR r3, =AEND
  15
  16 loop
  17
          LDRB r4, [r2]
  18
          CMP r4, r0
  19
          BLS continue
          ADD rl, #1
  20
  21 continue
          ADD r2, #1
  22
  23
          CMP r2, r3
  24
          BLS loop
  25
  26
     HERE B HERE
  27
          END
  28
```

برای بررسی برنامه در قسمت دیباگ به این آرایه مقدارهای تصادفی داده شده است. همچنین مقدار ثابت برابر با Δ در نظر گرفته شده بود. همانطور که دیده می شود تعداد اعداد بزرگ تر از Δ در آرایه (اعداد هایلایت شده با رنگ سبز) برابر است با:

$$(15)_{16} = 1 \times 16 + 5 = 21$$

٨.

* در این سوال مانند سوال قبل یک فایل با پسوند ini. ساخته شده و به تنظیمات دیباگر Keil اضافه شدهاست تا در هر شبیهسازی خانههای حافظه مقدار اولیه داشته باشند و نیاز نباشد آنها را به صورت دستی تنظیم کنیم. کد موجود در این فایل مانند زیر می باشد.

در ابتدا یک مقدار ثابت که آدرس اولین خانهٔ Linked List است (اشاره گر head) را تعریف کرده و آن را درون رجیستر R4 ذخیره می کنیم. این رجیستر ورودی تابع REVERSE در هر مرحله و گرهای خواهد بود که در حال انجام عملیات بر روی آن هستیم. همچنین توافق می کنیم که در هر مرحله خروجی تابع را در رجیستر RO قرار دهیم. حال می توانیم تابع بازگشتی REVERSE را صدا بزنیم. معادل این تابع در زبان C به صورت زیر خواهد بود:

```
Node* reverse(Node* head) {
    if (head == NULL || head -> next == NULL)
        return head;

    Node* rest = reverse(head -> next);
    Head -> next -> next = head;
    Head -> next = NULL;

    return rest;
}
```

طبق صورت سوال می توان گفت که آدرس 0 برای ما نقش NULL را خواهد داشت. بنابراین در ابتدا بررسی می کنیم که مقدار R1 (که در کد اسمبلی نوشته شده معادل ورودی head تابع بالا است) مقدار 0 دارد یا خیر. اگر داشت طبق توافقی که درمورد خروجی تابع داشتیم مقدار 0 را درون 0 می ریزیم و با دستور 0 داشت می کنیم.

اگر نه باید بررسی کنیم که قسمتی از گره که به گره بعدی اشاره می کند NULL است یا خیر (که در این صورت گره آخرین گره خواهد بود). برای این کار ابتدا ۴ بایت از جایی که R1 به آن اشاره می کند را از حافظه خوانده و درون R2 قرار درون گره فعلی). سپس ۴ بایت بعدی را نیز خوانده و درون رجیستر R3 قرار می دهیم (داده درون گره فعلی). سپس ۴ بایت بعدی را نیز خوانده و درون رجیستر R3 قرار می دهیم (آدرس گره بعدی). حال می توانیم R3 را با 0 مقایسه کنیم. اگر مقدار آن برابر با صفر بود باز هم مقدار R1 را درون R0 می ریزیم و با دستور BX می کنیم.

حال باید به صورت بازگشتی دوباره تابع را صدا بزنیم. برای این کار ابتدا مقدار رجیسترهایی که ست کرده بودیم را داخل استک PUSH میکنیم تا پس از برگشتن از تابع بتوانیم مقادیر آنها را بازیابی کنیم.

سپس طبق قرارداد ورودیای که تابع باید داشته باشد را درون رجیستر R0 میریزیم. این ورودی آدرس گره بعدی است که پیش از این آن را درون رجیستر R3 ذخیره کرده بودیم.

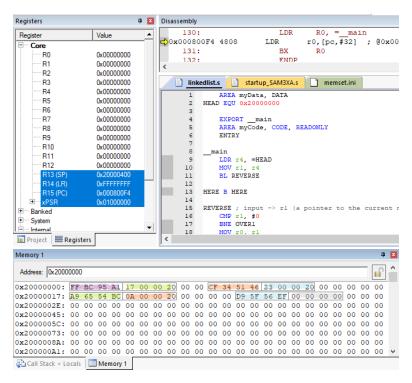
حال که از تابع برگشتیم مقدار رجیسترهایی را که PUSH کرده بودیم با دستور POP بازیابی میکنیم. در این لحظه مقداری که تابع برگردانده (معادل با متغیر rest در تابع بالا) در رجیستر RO قرار دارد.

گفتیم R3 حاوی آدرس گره بعدی است، بنابراین خانهٔ شماره R3 + 4 معادل با head -> next -> next بود. بنابراین مقدار R1 که گره فعلی است را در این خانه ذخیره می کنیم. به علاوه خانهٔ شماره R1 + 4 معادل با head -> next را برابر با R1 قرار می دهیم و با دستور R1 دستور return می کنیم.

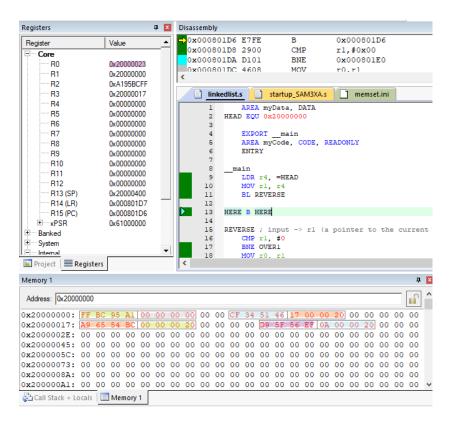
در نهایت رجیستر RO مقدار اولین خانهٔ Linked List برعکس شده را در خود خواهد داشت.

```
linkedlist.s startup_SAM3XA.s memset.ini
             AREA myData, DATA
        HEAD EQU 0x20000000
             EXPORT __main
AREA myCode, CODE, READONLY
             LDR r4, =HEAD
   11
             BL REVERSE
   13
        HERE B HERE
   14
        REVERSE ; input -> rl (a pointer to the current node), returned value -> r0
   16
             BNE OVER1
   18
             MOV r0, r1
             BX LR
   20
        OVER1
             LDR r2, [r1] ; data
   21
   22
             LDR r3, [r1, #4]; next
CMP r3, #0
             BNE OVER2
   25
             MOV ro, rl
   27
        OVER2
   28
             PUSH {r1-r3, LR}
   29
30
             MOV rl, r3 ; call the function again with the next node as argument
             BL REVERSE
             POP {r1-r3, LR}
STR r1, [r3, #4]
   31
   32
   34
             STR r4, [r1, #4]
   36
```

با توجه به مقادیر پیش فرض حافظه که در فایل memset.ini تعریف کرده بودیم در ابتدای برنامه شکل حافظه مانند زیر خواهد بود (۴ بایت دوم هر گره به ۴ بایت اول گره همرنگ خودش اشاره می کند. همچنین رنگ بنفش نشان دهندهٔ شروع و رنگ خاکستری نشان دهندهٔ پایان لیست است).

و در پایان برنامه شکل حافظه مانند زیر خواهد بود. همانطور که مشاهده می شود ترتیب گرههای Linked List برعکس شدهاست و آدرس اولین گره لیست برعکس شده در رجیستر R0 قرار دارد.

٩.

کد نوشته شده دقیقاً مشابه کد موجود در متن تمرین میباشد.

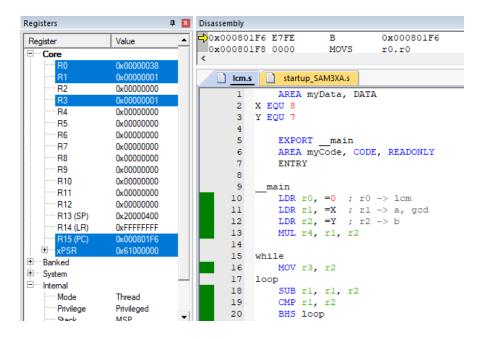
تنها نکتهٔ آن محاسبه باقی مانده است که از طریق تفریق های متوالی در یک حلقه (با برچسب loop) انجام شده است. انگار که هر بار از a (معادل R1) به اندازهٔ b (معادل R2) کم می کنیم (اهمیتی ندارد که مقدار موجود در a خراب شود، زیرا قرار است در خط بعد آن را با مقدار a (معادل R3) جایگزین کنیم). این تفریق ها را تا جایی تکرار می کنیم که مقدار موجود در a کمتر از مقدار a شود.

برای تقسیم در آخر برنامه نیز از همین روش استفاده می کنیم (مطمئن هستیم که تقسیم باقی مانده ندارد). با این تفاوت که هر بار مقدار یک متغیر شمارنده (R0) را با هر تفریق افزایش می دهیم تا خارج قسمت تقسیم را محاسبه کنیم.

در نهایت R0 دربردارندهٔ مقدار ک.م.م. خواهد بود. همچنین R1 نیز مقدار ب.م.م. را ذخیره خواهد کرد.

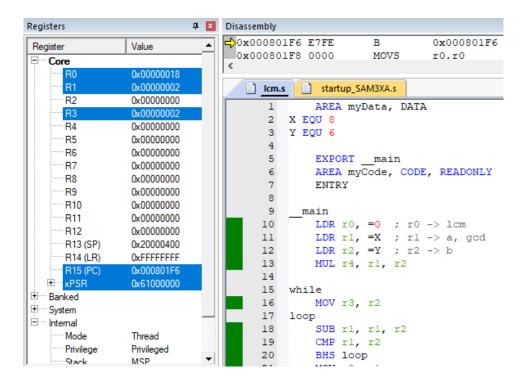
```
cm.s startup_SAM3XA.s
   1
          AREA myData, DATA
   2 X EQU 8
   3
      Y EOU 6
   4
   5
          EXPORT main
          AREA myCode, CODE, READONLY
   6
   7
          ENTRY
   8
      __main
   9
          LDR r0, =0 ; r0 -> 1cm
  10
          LDR rl, =X ; rl -> a, gcd
  11
          LDR r2, =Y ; r2 -> b
  12
          MUL r4, r1, r2
  13
  14
  15
      while
  16
          MOV r3, r2
  17
      loop
  18
          SUB rl, rl, r2
          CMP rl, r2
  19
  20
          BHS loop
  21
          MOV r2, r1
  22
          MOV rl, r3
          CMP r2, #0
  23
  24
          BNE while
  25
  26 while2
  27
          SUBS r4, r4, r1
  28
          ADD r0, r0, #1
  29
          BNE while2
  30
  31
      HERE B HERE
  32
          END
  33
```

نمونهٔ خروجی برنامه مانند زیر خواهد بود.

در نمونهٔ بالا دو عدد نسبت به هم اول هستند. بنابراین ب.م.م. آنها برابر با ۱ و ک.م.م. آنها برابر است با: $7 \times 8 = 56 = 3 \times 16 + 8 = (38)_{16}$

نمونهٔ دیگری از خروجی برنامه مانند زیر خواهد بود.

در این نمونه ب.م.م. دو عدد برابر با ۲ و ک.م.م. آنها برابر است با:

$$6 \times 8 / 2 = 24 = 1 \times 16 + 8 = (18)_{16}$$

٠١.

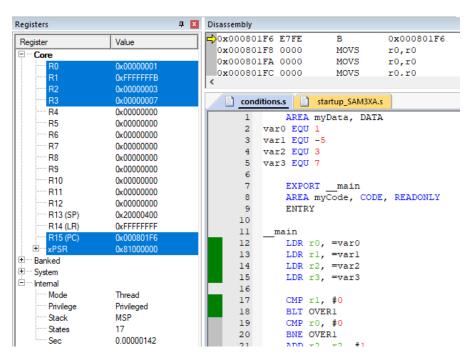
الف) با توجه به متن این قسمت از تمرین می توان گفت که مقادیر درون رجیسترها می توانند منفی باشند. بنابراین برای دستورات branch این قسمت از دستوراتی که برای اعداد علامتدار وجود دارند (مانند BLT) استفاده می کنیم. در ادامه کد مربوط به این قسمت و خروجی برنامه به ازای مقادیر مختلف موجود در رجیسترها آمدهاست. در نمونهٔ اول هیچ یک از شرطها برقرار نیستند.

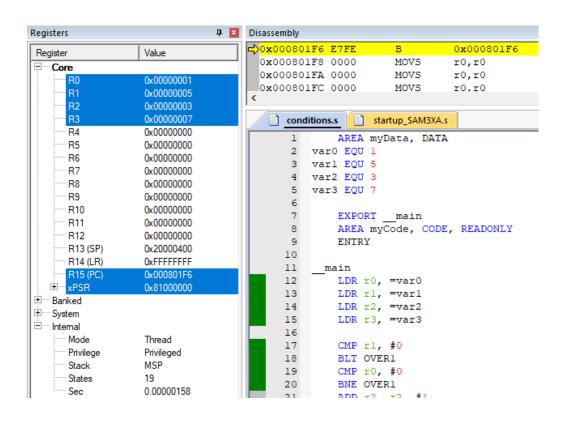
در نمونههای دوم و سوم یکی از شرطهای if اول برقرار بوده و دیگری برقرار نیست پس هیچ یک از شرطها اجرا نمی شوند.

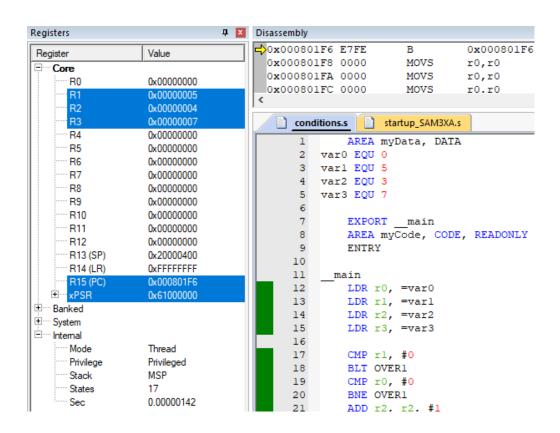
در نمونهٔ چهارم هر دو شرط برقراراند اما به دلیل وجود دستور else if (و نه if) تنها کد مربوط به شرط اول اجرا می شود.

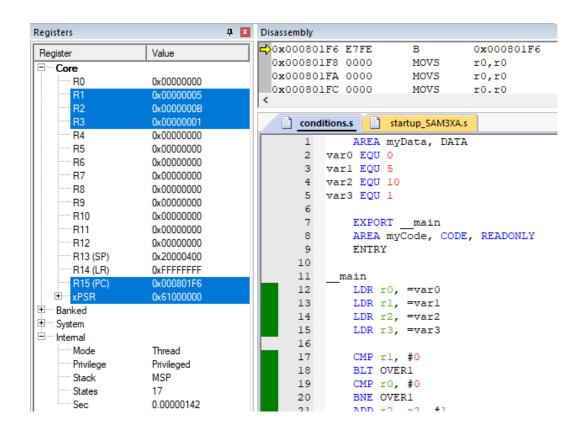
در نمونهٔ پنجم شرط اول برقرار نیست و کد مربوط به شرط دوم اجرا می شود.

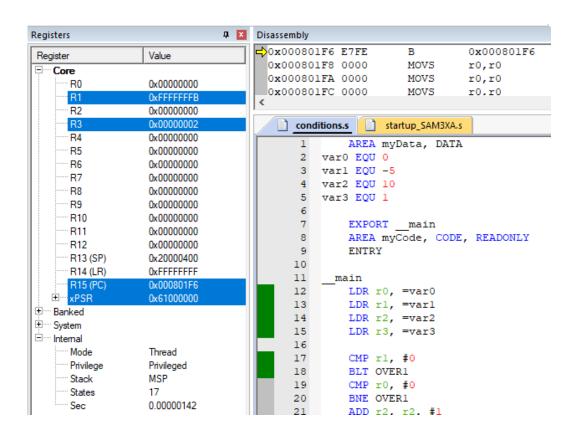
```
conditions.s startup_SAM3XA.s
          AREA myData, DATA
   2
      var0 EQU 1
   3
      varl EQU -5
   4
     var2 EQU 3
      var3 EQU 7
          EXPORT
                  main
   8
          AREA myCode, CODE, READONLY
   9
  10
  11
       main
  12
          LDR r0, =var0
          LDR rl, =varl
  13
          LDR r2, =var2
  14
          LDR r3, =var3
  15
  16
  17
          CMP r1, #0
          BLT OVER1
  18
          CMP r0, #0
  19
  20
          BNE OVER1
          ADD r2, r2, #1
  21
  22
          B OVER2
  23 OVER1
          CMP r2, #10
  24
          BNE OVER2
  25
          MOV r2, #0
  26
  27
          ADD r3, r3, #1
     OVER2
  28
  29
      HERE B HERE
  30
  31
          END
```


ب) در این قسمت یک تابع با نام CALC داریم که مربع تمام اعداد 1 تا n را جمع می کند.

در برنامهٔ زیر مقدار ثابت N را تعریف کرده و آن را درون رجیستر R1 قرار دادهایم. به دلیل این که مقدار موجود در برنامهٔ زیر مقدار ثابت N را PUSH کرده و در نهایت آن در R1 در تابع CALC خراب می شود پیش از صدا زدن این تابع آن را درون استک PUSH کرده و در نهایت آن را POP می کنیم.

درون تابع CALC نیز مقدار رجیستر R0 را در ابتدا برابر با صفر قرار داده و در یک حلقه هر بار مربع مقدار result شمارنده (R1 که از N تا 1 تغییر می کند) را با آن جمع می کنیم. در انتهای این حلقه مقدار R0 برابر با BX برمی گردانیم. نهایی است، بنابراین آن را با دستور BX برمی گردانیم.

```
calc.s startup_SAM3XA.s
          AREA myData, DATA
   2 N EQU 4
   4
          EXPORT __main
          AREA myCode, CODE, READONLY
   5
   6
     __main
  8
  9
         LDR rl, =N
  10
         PUSH {rl}
  11
          BL CALC
  12
          POP {r1}
  13
  14 HERE B HERE
  15
  16 CALC
  17
         LDR r0, =0 ; r0 -> result
  18 loop
         MUL r2, r1, r1
  19
         ADD r0, r0, r2
  20
          SUBS rl, rl, #1
  21
          BNE loop
  22
          BX LR
  23
  24
  25
          END
```

مقدار خروجی برنامه نیز به ازای n=4 مانند زیر خواهد بود.

 $12 + 22 + 32 + 42 = 1 + 4 + 9 + 16 = 30 = 1 \times 16 + 14 = (1E)_{16}$

